

COSMIN F. SPASCHI

**BETWEEN BIOPOLITICS AND NECROPOLITICS: FORMS OF POWER
IN AN EPIDEMIC CONTEXT**

Cosmin F. Spaschi

Alexandru Ioan Cuza University, Department of Philosophy, Faculty of Philosophy
and Social-Political Sciences, Iași, Romania

E-mail: s.cosmin94@gmail.com

Abstract: Biopolitics and necropolitics are two important aspects of postmodern critical theories. By explaining how several mechanisms control the lives of citizens, postmodern philosophers come to believe that there is also an impact on the dimension of death. In my analysis, I will develop these ideas and apply them in the context of the current pandemic situation. Many rights have been limited or even completely reduced today in some areas affected by the virus. Thus, I will present how power mechanisms act in this crisis. The various forms of isolation, as well as the tests applied to people, are the most important forms of current biopolitics. At the same time, in the areas severely affected by the epidemic, we find a differentiation that applies to those infected with Coronavirus. The age-related criteria, as well as those regarding other pre-existing conditions, illustrate how necropolitics act. Depending on the chances of survival, the treatment applied to people is different. This aspect reflects that some human categories are more dispensable than others. At the end of the study, I will support the idea that the development of these approaches from an ethical and philosophical perspective is necessary. Due to the methodology used, this paper can be a starting point for the construction of such future studies.

Keywords: biopolitics, necropolitics, postmodernism, sovereignty, pandemic, ethics, posthuman, Michel Foucault, Rosi Braidotti, Achille Mbembe.

**ÎNTRU BIOPOLITICĂ ȘI NECROPOLITICĂ:
FORME ALE PUTERII ÎN CONTEXT EPIDEMIC**

Rezumat: Biopolitica și necropolitica sunt două aspecte importante ale teoriilor critice postmoderne. Ilustrând maniera prin care diverse mecanisme controlează viața cetățenilor, filosofii postmoderni ajung să considere că există un impact inevitabil al acestora și asupra dimensiunii morții. În analiza mea, voi dezvolta aceste idei și le voi

aplica în contextul situației pandemiei actuale. Multe drepturi au fost limitate sau chiar complet reduse astăzi în unele zone afectate de virus. De aceea, voi prezenta modul în care acționează mecanismele de putere în această criză. Diferitele forme de izolare, precum și testele aplicate oamenilor, sunt cele mai importante forme ale biopoliticii actuale. În același timp, în zonele puternic afectate de epidemie, găsim o diferențiere aplicată celor infectați cu Coronavirus. Criteriile legate de vârstă, precum și cele privind alte condiții medicale preexistente, ilustrează modul de acțiune al sferei necropoliticii. În funcție de șansele de supraviețuire, tratamentul aplicat oamenilor este diferit. Acest aspect ilustrează că unele categorii umane devin mai dispensabile decât altele. La sfârșitul studiului, voi susține ideea că dezvoltarea acestor abordări dintr-o perspectivă etică și filosofică este necesară. Datorită metodologiei utilizate, această lucrare poate fi un punct de plecare important pentru construirea unor astfel de studii viitoare.

Cuvinte-cheie: biopolitică, necropolitică, postmodernism, suveranitate, pandemie, etică postuman, Michel Foucault, Rosi Braidotti, Achille Mbembe.

1. Introducere

Într-un context mondial care este dominat de amenințare și incertitudine, necesitatea dezvoltării unor abordări care să poată oferi soluții concrete, aplicabile într-un timp cât mai scurt, este fundamentală. Maniera de a gestiona o criză este dependentă de o astfel de practică, analiza situațiilor problematice conducând la aplicarea unor măsuri ce au scopul de a controla evenimentele care se petrec. Totodată, în raport cu astfel de momente există și o serie de studii mai complexe. Acestea nu își propun să ofere astfel de soluții aplicabile într-un timp cât mai scurt, pentru că vizează o analiză generală a acțiunilor și măsurilor luate cu privire la un moment de criză. Textul de față se încadrează în a doua categorie, intențiile exprimate în cadrul său fiind acelea de a problematiza, plecând de la o serie de acțiuni recente.

În urma declarării stării de pandemie la nivel mondial, statele afectate de extinderea accentuată a virusului au impus o serie de măsuri menite să protejeze oamenii din acele spații. Conducând inevitabil la o limitare a drepturilor de care acești cetățeni aveau parte, acest moment de amenințare a configurat o serie de noi cadre în care se desfășoară viața. Totodată, formele de control venite din partea diferitelor structuri ale statelor s-au accentuat, impactul acestora fiind unul semnificativ pentru societăți. În acest context, abordarea din cadrul studiului vizează aceste aspecte actuale. Este necesară o analiză amplă a acestora, care să ofere o imagine amănunțită asupra impactului și a consecințelor care vor apărea în urma măsurilor impuse ca urmare a apariției epidemiei de Coronavirroză.

Pornind de la dezvoltările din cadrul teoriilor critice postmoderne, analiza din paginile studiului se focalizează pe două aspecte principale: biopolitica și necropolitica. Considerând că există o legătură între cele două dimensiuni, controlul pozitiv asupra vieții unor

categorii umane echivalând cu cel negativ asupra altora, voi descrie implicațiile acestor forme pentru realitățile contemporane. Demonstrând că biopolitica și necropolitica sunt evidente în practicile impuse după declararea stării de pandemie, voi ilustra mijloacele prin care acestea forme sunt utilizate în contextual actual. Realizând în preponderență o analiză descriptivă influențată de o serie de perspective regăsite în proiectul postuman dezvoltat de Rosi Braidotti, acest studiu poate fi perceput și ca un preambul pentru viitoare analize dedicate acestui subiect. O serie de abordări care să vizeze corectitudinea sau incorectitudinea aspectelor pe care le voi prezenta sunt necesare, unele dintre cadrele ideatice utilizate și dezvoltate în această lucrare putând fi utile teoreticienilor din domeniul filosofiei și al eticii.

2. Moartea epistemică a omului în filosofia postumană

Proiectul postuman are la bază o metodologie inspirată de generația gânditorilor francezi care dezvoltă, în perioada anilor '60 și '70 ai secolului trecut, o puternică formă de gândire antiumanistă. Puntea de legătură dintre epistemologiile radicale franceze și teoria critică dezvoltată de aria postumană, se consolidează în jurul unei concepții care ilustrează o contestare a umanismului și a principalelor concepte și valori pe care acest model intelectual le ilustrează. Astfel, cea mai importantă concecintă care decurge de pe urma acestei similarități este aceea că, proiectul postuman este, la rândul său, focalizat pe una dintre cele mai importante poziții ale teoriei critice dezvoltate de-a lungul ultimelor decenii: moartea, survenită din punct de vedere epistemic, a omului.

Pentru a putea ilustra această abordare, o scurtă incursiune istorică este necesară. Întâi de toate, formele de gândire specifice spațiului francez precum postructuralismul sau deconstructivismul sunt importante cadre teoretice prin intermediul cărora se realizează trecerea către perioada postmodernă. Din perspectiva procesului de cunoaștere, această schimbare de paradigmă produce schimbări fundamentale. Promovând, conform viziunii lui Terry Eagleton, un „model de gândire care este suspicios față de noțiunile clasice de adevăr,

rațiune, identitate și obiectivitate, față de ideea de progres universal și de emancipare”¹, postmodernismul se opune modelului clasic de cunoaștere din cadrul filosofiei europene. Vizând în special sursele gândirii, filosofii postmoderni contestă faptul că ar exista o serie de fundamente sau de structuri metafizice care ar întemeia cunoașterea. După cum ilustrează Jean-François Lyotard, metanarațiunea, „și-a pierdut credibilitatea, oricare ar fi modelul de unificare ce-i este atribuit”², ceea ce echivalează cu a spune că, prin contestarea surselor definitorii pentru perioada modernă a filosofiei, o cunoaștere fundamentată pe principii ultime ajunge să fie tot mai greu de susținut. În consecință, o serie de concepte care până în acest moment istoric dețineau rolul de principii, încep să fie deconstruite. Rolul unei astfel de analize este acela de a ilustra încărcătura istorică de care aceste concepte au parte și, de asemenea, specificul lor contingent.

Un al doilea aspect important pe care îl ilustrează epistemologiile radicale franceze este cel privitor la formele politice promovate. Demonstrand că nu există temeuri ultime prin care să se întemeieze superioritatea unui anumit spațiu, în acest context cel european, gânditorii poststructuraliști stau la baza dezvoltării unui număr important de curente de emancipare sau de eliberare. După cum prezintă și Rosi Braidotti, „de-a lungul anilor 1960 și 1970, noile mișcări sociale și de tineret au dezvoltat un curent activist antiumanist: feminism, mișcări pentru decolonizare și antinucleare, antirasism, pacifism”³. Aceste forme cu un accentuat caracter politic ilustrează necesitatea de a regândi cadrele în care percepem anumite categorii socio-culturale, provocând modificări importante în ceea ce privește importanța și drepturile care sunt acordate acestora.

Pe un astfel de fundal, Michel Foucault realizează o serie de analize, prin intermediul cărora, ilustrează maniera prin care se ajunge la dispariția epistemică a omului. În viziunea filosofului francez, „omul este o creatură de dată foarte recentă, pe care demiurgia cunoașterii a fabricat-o cu mâinile sale”⁴. Cu alte cuvinte, în loc de a prezenta o serie de aspecte imuabile cu caracter universalizator, umanismul reflectă o imagine a omului care este ancorată într-un cadru istoric particular. Analizând această devenire istorică a conceptului, Foucault ajunge să demonstreze că acest model este un cadru

incomplet care nu poate să gândească cu adevărat omul. De aceea, gânditorul amintit susține că spațiul gol care apare datorită dispariției omului „nu marchează o absență: nu prescrie o lacună ce se cere umplută. El nu este nimic mai mult și nimic mai puțin decât de-plierea unui spațiu în care, în sfârșit, a redevenit cu puțință să gândim”⁵. Considerând că acest lucru face posibilă constituirea unor noi forme de gândire, Foucault admite că această moarte epistemică a omului semnifică un moment benefic pentru sfera cunoașterii, aflată de acum într-un proces de dezvoltare și îmbogățire.

Ideile amintite anterior sunt reluate și dezvoltate în proiectul postuman. Gânditorii din cadrul acestei arii epistemice admit că, maniera de gândire promovată de școlile franceze de gândire, din a doua parte a secolului XX, „este una dintre căile teoretice și istorice care poate conduce la postuman”⁶. Prin urmare, deconstruirea modelului de om identificat în cadrul umanismului reprezintă și pentru acest model de gândire un important punct de plecare. Rezultatul unei astfel de analize demonstrează ideea că imaginea omului nu este una neutră. După cum prezintă gânditorii postumani, în cadrul umanismului, idealul de om care este ilustrat este cel vitruvian. În consecință, modelul epistemic postuman consideră că acest ideal nu ar mai trebui să dețină în continuare o funcție universală, care să fie definitorie și reprezentativă pentru întreaga sferă umană⁷.

Principalul motiv care se află la baza dezvoltării acestei concepții este acela că un asemenea model impune o formă de gândire care este discriminativă față de toți cei care nu se regăsesc în cadrul acestei caracterizări. Cu alte cuvinte, idealul vitruvian „este un el. Și mai mult, el este alb, european, frumos și fără dizabilități fizice”⁸. În consecință, gânditorii postumani aduc în vedere ideea că astfel de limitări cu privire la gen, rasă și la capacitățile fizice s-au manifestat de-a lungul istoriei în diferite spații și culturi. Admițând sfârșitul acestui model epistemic și implicit al cadrului pe care acesta se întemeiase, postumanul se îndreaptă către recuperarea „diferenței” care de acum nu mai este un deziderat, ci o alternativă de sine stătătoare în raport cu vechile modele ale umanismului. Prin urmare, gânditorii postumani ilustrează „mai degrabă aspectele afirmative ale diferențelor decât simplele lor caracteristici negative, supradeterminate și inegale”⁹,

considerând, în același timp, că idealul umanist era unul extrem de regulator.

3. Mijloace de manifestare ale bioputerii

După cum am observat, din punct de vedere istoric, această dimensiune a morții epistemice a omului este ulterioară celui de-al doilea Război Mondial. Atunci, ca urmare a unor analize istorice de o mare însemnătate și prin raportarea la experiențele atroce petrecute pe durata acestui război, subiectul cel mai important pentru anumiți autori a devenit acela de a regândi dimensiunea vieții și mecanismele prin care aceasta este influențată de diferite forme de putere. În acest context, Michel Foucault introduce conceptul de bioputere, definind prin intermediul lui, acea dimensiune a vieții asupra căreia formele de putere suverană au preluat controlul¹⁰. Urmărind această perspectivă, ideea de bază pe care o ilustrez în această parte a studiului, este aceea că există o legătură evidentă între vechea imagine a omului și bioputere, stabilirea unui astfel de tipar pentru ceea ce înseamnă umanul conducând la diferite forme de control.

Modelul universal de om construit pe structurile umanismului ilustrează o logică binară, în intermediul căreia cele mai importante caracteristici sunt cele privitoare la includere și excludere. Spus altfel, introducerea unui astfel de tipar semnifică în mod implicit că cei care se încadrează modelului impus au parte de un statut special, în timp ce, față de cei care sunt în exterior se manifestă o serie de acțiuni care implică diverse forme de agresivitate. Deconstruirea idealului impus de modelul vitruvian demonstrează că „recunoașterea violenței epistemice merge mână în mână cu recunoașterea violenței din viața reală, care a fost și este practică împotriva animalelor și împotriva «celorlalți» ai normei umaniste, dezumanizați social și politic”¹¹. Astfel, statutul „diferitului” este unul de inferioritate, controlul asupra acestor categorii fiind la un nivel ridicat din partea puterii suverane.

Cu toate acestea, biopolitica nu este un instrument al puterii care să se reflecte numai asupra diferenței. Din contră, studiile lui Foucault demonstrează că există în special o serie de mecanisme care

funcționează în interiorul societăților pentru a produce printr-o formă specifică de supraveghere un ordin al normalului și al acceptabilului¹². Prin intermediul biopoliticii se stabilește nu numai cine sunt cei care trebuie să rămână în viață, ci și maniera prin care acești subiecți trebuie să trăiască. Formele de control nu sunt întotdeauna de ordin negativ, ele încercând să asigure siguranța atât la nivel comunitar, cât și la nivel individual. După cum afirmă Achille Mbembe, biopolitica codifică întotdeauna „o anumită idee despre politic, comunitate, subiect – sau, mai fundamental, despre viața bună”¹³. Aceste cadre generale sunt introduse de timpuriu în rândul tuturor membrilor unui anumit spațiu socio-cultural, având întotdeauna la bază diferite criterii științifice care ilustrează necesitatea aplicării lor.

Aceste idei ale lui Foucault se regăsesc și în proiectul postuman, adaptate la realitățile politice și sociale din contemporaneitate. Aspectul central subliniat de Braidotti este acela că noua formă de „economie introduce tehnici politice materiale și discursive de control al populației de un ordin foarte diferit de managementul demografic pe care se centrase opera lui Foucault cu privire la guvernamentalitatea biopolitică”¹⁴. Susținute de dezvoltarea tot mai accentuată a unor practici științifice, precum și a celor informaționale, noile forme ale biopoliticii ajung să se situeze la limita dintre o formă de control necesar și exploatare. Astfel, gânditorii postumani se raportează la conceptul de vulnerabilitate, ilustrând că foarte multe dintre aceste practici pot fi sau sunt deja folosite în cadrul practicilor neoliberale care „urmăresc și investesc financiar în puterea informațională a înseși materiei vii”¹⁵. Diversitatea acestor forme este una cu adevărat complexă, granițele biopoliticii mutându-se, din punct de vedere informațional, până la nivel micromolecular. Spre exemplu, putem aminti despre: „testarea ADN, amprentarea creierului, imagistica neuronală, detectarea căldurii corporale și recunoașterea irisului sau a mâinii. Toate acestea sunt imediat operaționalizate ca tehnici de supraveghere”¹⁶ ceea ce poate conduce oricând la o limitare accentuată a drepturilor de care beneficiază oamenii în condiții normale.

Acesta este unul dintre punctele în care putem să ne îndreptăm cu analiza către situația curentă pentru a semnală o serie de aspecte cu

privire la acest moment. După cum se poate observa, amenințarea dată de pandemia mondială a ilustrat într-o manieră cât se poate de vizibilă formele prin care statele pot interveni și modifica drepturile acordate cetățenilor. Într-un asemenea moment de criză, mecanismele de putere au alcătuit și introdus diverse măsuri destinate limitării extinderii virusului, dar care au limitat sau chiar au interzis o serie de norme fundamentale ale oamenilor.

De asemenea, forme specifice ale bioputerii sunt identificabile și în cadrul mijloacelor prin care țările luptă împotriva extinderii virusului. Testarea oamenilor este o măsură aplicată în rândul multor țări, această manieră de verificare jucând un rol foarte important prin faptul că poate face ca eventualii purtători ai virusului să fie descoperiți și izolați înainte de a infecta și alte persoane. Statele au investit resurse importante pentru descoperirea unor mijloace care să poată asigura testarea cât mai multor persoane și care să ofere rezultatele într-un timp cât mai redus. În același timp, impunerea unor forme de izolare pentru persoanele care s-au aflat în zone cu potențial de risc, implică o formă de limitare a multor drepturi și o verificare constantă a stării de sănătate a acestor persoane. Aceste idei conturează o serie de posibile cadre de cercetare pe care teoreticienii din contemporaneitate ar trebui să le aibă în vedere pentru a ilustra consecințele și implicațiile unor astfel de acțiuni.

4. De la biopolitică la necropolitică

O serie dintre autorii care au analizat textele lui Foucault au ajuns să demonstreze că studiile acestuia cu privire la biopolitică nu se rezumă doar la a prezenta mijloacele prin care este influențată viața celor care fac parte dintr-un anumit cadru socio-politic. Astfel, una dintre ideile fundamentale care poate fi identificată în lucrările filosofului francez este aceea că asigurarea siguranței unei anumite populații implică „diferite forme de suferință ale altor grupuri sociale”¹⁷. Dezvoltând conceptul de suveranitate regăsit în scrierile lui Foucault, o serie de cercetători demonstrează că, de-a lungul istoriei, nu este vorba doar despre o astfel de asigurare a dreptului de a trăi.

Inevitabil, un astfel de mecanism ajunge să îi aibă în vedere și pe cei care sunt sau trebuie lăsați să moară. Consecința încărcării conceptului de om prin diverse mijloace de putere ilustrează că întotdeauna anumite categorii nu vor reuși să obțină statutul de „uman”. Prin urmare, vom avea mereu parte de grade diferite ale mortalității, unele comunități fiind mai „muritoare” sau mai dispensabile decât celelalte¹⁸.

În privința acestui subiect, Achille Mbembe ilustrează că „noțiunea de bioputere este insuficientă pentru a avea în vedere formele contemporane de subjugare a vieții”¹⁹ și susține că trebuie să se dezvolte o altă dimensiune care să poată teoretiza mai bine aceste aspecte. Cu alte cuvinte, Mbembe susține că practicile cu privire la maniera în care diferite forme de putere ajung să provoace moartea unor categorii umane încep să fie atât de diverse încât o analiză a acestor aspecte devine fundamentală în vederea înțelegerii anumitor cadre ale societăților contemporane. Astfel, gânditorul amintit, introduce termenul de necropolitică care ilustrează „cum anumite corpuri sunt pregătite pentru viața și (re)producere în timp ce altele sunt însemnate în mod sistematic pentru moarte”²⁰. Ajutate fiind de progresul tot mai accentuat în privința armamentului, practicile de atac se diversifică într-o manieră atât de complexă, încât imaginea despre război se modifică total în contemporaneitate.

Pe lângă acest aspect, dimensiunea necropolitică mai implică și o altă caracteristică fundamentală și definitorie pentru realitatea actuală. După cum putem identifica în cadrul analizelor cu privire la acest subiect, nu este întotdeauna vorba despre o formă de manifestare a suveranității unei populații față de alte spații mai puțin dezvoltate. De cele mai multe ori, o astfel de manifestare are loc în cadrul aceleiași culturi atunci când, prin diferite măsuri normative, viața anumitor categorii sociale ajunge să fie pusă în pericol. Așadar, și în privința acestui aspect al necropoliticii vorbim despre o dezvoltare accentuată a unor forme de control, prin intermediul acesteia o serie de drepturi fundamentale fiind încălcate.

O analiză care să cuprindă aceste abordări ar trebui să dețină un rol important pentru teoreticienii din contemporaneitate. Încercarea de a elabora o serie de soluții față de „crizele cu care ne confruntăm

astăzi și care desemnează unele vieți mai mult – sau mai puțin – meritorii decât altele”²¹, reprezintă o provocare fundamentală. În cadrul studiilor cu privire la necropolitică, aspectul cel mai problematic este cel cu privire la diversele maniere dihotomice care sunt stabilite. Cu alte cuvinte, există o diferențiere între „bogați și săraci, cetățeni și non-cetățeni (...); prețiosul cultural, moral, economic și patologic”²², care atunci când este utilizată conduce către o formă de inegalitate accentuată.

Pentru momentul actual, cel mai important aspect care trebuie avut în vedere este cel legat de aspectul patologic. În contextul pandemiei mondiale de Coronaviruză, nu mai vorbim doar despre o simplă dihotomie care se realizează între cei sănătoși și cei bolnavi. Creșterea accentuată a numărului de îmbolnăviri corelată cu insuficiența unor resurse materiale, a condus la introducerea unor grade diferite de apreciere chiar în rândul celor infectați. În acest caz, putem viza în special două criterii: vârsta și istoricul medical al celor îmbolnăviți. În urma confruntării acestor date se realizează o diferențiere între pacienți, unii dintre aceștia beneficiind de o manieră diferită de tratament datorită șanselor mai mari de supraviețuire care le sunt acordate. Totodată, la polul opus persoanele vârstnice și cele care suferă de alte afecțiuni prealabile sunt cele care prezintă o mai mare vulnerabilitate, acestea devenind astfel o categorie dispensabilă atunci când mijloacele de tratament nu mai pot face față numărului total de îmbolnăviri dintr-un anumit spațiu.

Pentru moment, în literatura de specialitate numărul de studii care să vizeze aceste idei este redus. Ilustrarea acestor aspecte redă o stare reală, care este existentă în momentul actual în lume, nefiind introdus un filtru axiologic. Pentru o astfel de abordare este necesară extinderea sau chiar introducerea unor noi sfere în domeniul eticii. Doar astfel pot fi construite diferite variante prin intermediul cărora să ne raportăm la astfel de realități, justificând corectitudinea sau abuzul la care conduce o astfel de caracteristică a necropoliticii. Considerând că „mințile profetice sau vizionare sunt gânditorii viitorului”²³, Braidotti semnalează că ne aflăm într-un important moment al praxisului care necesită o privire lucidă față de crizele actuale și îndepărtarea de orice viziune apocaliptică definită de neputință sau de lamen-

tare. În cadrul dezvoltării proiectului ei postuman, Braidotti mizează pe o abordare care „oferă noi instrumente analitice pentru o etică ce respectă atât oroarea, cât și complexitatea timpurilor noastre și încearcă să le rezolve într-o manieră afirmativă”²⁴. Astfel, viziunea postumană poate reprezenta un punct de plecare important pentru dilemele care vor trebui rezolvate după ce criza actuală provocată de Coronavirus va ajunge la un punct stabil.

5. Concluzie

În cadrul acestui studiu am prezentat o serie de cadre teoretice prin intermediul cărora poate fi descrisă situația actuală. Pandemia de Coronaviruză a obligat statele afectate să impună o serie de măsuri care au limitat multe dintre drepturile care erau garantate cetățenilor. Aceste forme de manifestare ale bioputerii reprezintă mijloacele prin intermediul cărora se încearcă o limitare a extinderii virusului și, implicit, protejarea cetățenilor. În același timp, aceste mecanisme au început să intervină activ în viața oamenilor, multe dintre aceste persoane fiind testate sau fiind trecute într-o evidență specială de monitorizare a stării de sănătate și chiar de izolare, în cazul unui eventual contact cu alte persoane infectate.

De asemenea, am demonstrat în paginile acestei analize că teoreticienii din domeniu consideră că există o legătură între biopolitică și necropolitică, adică între cei a căror viață este apărată și garantată, pe de o parte, și cei a căror viață este atacată sau considerată dispensabilă, pe de alta. Plecând de la o astfel de idee am ilustrat maniera în care această formă de gândire se reflectă, la rândul ei, în contemporaneitate. Este vorba despre o continuă evaluare și estimare a șanselor de supraviețuire, bazată pe anumite criterii generale legate de vârstă sau de alte afecțiuni prealabile ale persoanelor infestate cu Coronavirus. În momentul de vârf al acestei pandemii maniera de distribuire a resurselor a fost realizată pe baza acestor aspecte, moment în care unele categorii sociale au ajuns să fie mai predispuse la deces.

Ținând cont de toate aceste aspecte, o poziție fundamentală pe care mizează acest studiu este aceea a dezvoltării unor viitoare cercetări care să se bazeze pe aceste cadre teoretice. În acest context, una dintre cele mai importante sfere de gândire care ar trebui să fie implicată este cea a eticii. Se pot ridica multe întrebări cu privire la corectitudinea unor astfel de practici, iar consecințele care decurg de pe urma lor pot fi și ele la rândul lor chestionate din diverse perspective. Acestea sunt cele mai importante motive pentru care elaborarea unor teorii sau viitoare instrumente de lucru cu privire la astfel de situații critice pentru umanitate, reprezintă o sarcină importantă pentru filosofi, eticieni dar și pentru alți gânditori din diferite sfere teoretice.

Note

¹ Terry Eagleton, *The illusions of postmodernism* (Oxford: Blackwell, 1996), vii, trad. a.: „a style of thought which is suspicious of classical notions of truth, reason, identity and objectivity, of the idea of universal progress or emancipation”. Observație: Nu dispunem de ediții în limba română ale unora dintre lucrările care au fost utilizate în vederea elaborării acestui erson. Pentru a păstra coerența textului am oferit în cadrul paragrafelor traducerea ersonal a secvențelor de text citate. Totodată, am indicat după menționarea sursei și secvența de text în limba din care s-a realizat traducerea.

² Jean-François Lyotard, *Condiția postmodernă* (Cluj: Editura Idea Design & Print, 2003), 61.

³ Rosi Braidotti, *Postumanul* (București: Editura Hecate, 2016), 27-8.

⁴ Michel Foucault, *Cuvintele și lucrurile* (București: Editura RAO International Publishing Company, 2006), 415.

⁵ Michel Foucault, *Cuvintele și lucrurile*, 459.

⁶ Rosi Braidotti, *Postumanul*, 39.

⁷ Rosi Braidotti, Maria Hlavajova (ed.), *Posthuman Glossary* (London, New York: Bloomsbury Academic, 2018), 1.

⁸ Rosi Braidotti, *Postumanul*, 37.

⁹ Henrietta L. Moore, “Living in molecular times” în Bolette Blaagaard, Iris van der Tuin (ed.), *The subject of Rosi Braidotti: politics and concepts*, London, New York: Bloomsbury Academic, 2014), 47-55, trad. a.: „the affirmative aspects of

differences rather than simply their negative, overdetermined, unequal characteristics”.

¹⁰ Michel Foucault, *The birth of biopolitics. Lectures at the Collège de France, 1978–1979* (New York: Picador, 2008)

¹¹ Rosi Braidotti, *Postumanul*, 45.

¹² Michel Foucault, *A supraveghea și a pedepsi: nașterea închisorii* (Pitești: Editura Paralela 45, 2005)

¹³ Achille Mbembe, *Necropolitics* (Durham and London: Duke University Press, 2019), 67

¹⁴ Rosi Braidotti, *Postumanul*, 85.

¹⁵ Rosi Braidotti, *Postumanul*, 85

¹⁶ Rosi Braidotti, *Postumanul*, 87.

¹⁷ Marisela Montenegro, Joan Pujol, Silvia Posocco, „Bordering, exclusions and necropolitics” în *Qualitative Research Journal*, 17:3, 2017, 142-154, trad. a.: „different forms of suffering of other social groups”.

¹⁸ Rosi Braidotti, *Postumanul*, 158.

¹⁹ Achille Mbembe, „Necropolitics” în *Public Culture*, 15:1, 2003, 11-40, trad. a.: „the notion of biopower is insufficient to account for contemporary forms of subjugation of life”.

²⁰ Christine Quinan, Kathrin Thiele, „Biopolitics, necropolitics, cosmopolitics – feminist and queer interventions: an introduction” în *Journal of Gender Studies*, 29:1, 2020, 1-8 trad. a.: „how certain bodies are cultivated for life and (re) production while others are systemically marked for death”.

²¹ Christine Quinan, Kathrin Thiele, „Biopolitics, necropolitics, cosmopolitics – feminist and queer interventions: an introduction”, 1-8

²² Jin Haritaworn, Adi Kuntsman, Silvia Posocco (ed.), *Queer Necropolitics*, (S.U.A, Canada: Routledge, 2014), 2, trad. a.: „between rich and poor, citizens and non-citizens; the culturally, morally, economically valuable and the pathological”.

²³ Rosi Braidotti, *Postumanul*, 250.

²⁴ Rosi Braidotti, *Postumanul*, 174.

Bibliografie

Braidotti, Rosi. 2016. *Postumanul*, Traducere de Ovidiu Anemțoaicei (București: Editura Hecate)

Braidotti, Rosi; Hlavajova, Maria (ed.). 2018. *Posthuman Glossary* (London; New York: Bloomsbury Academic)

Eagleton, Terry. 1996. *The illusions of postmodernism* (Oxford: Blackwell)

Foucault, Michel. 2005. *A supraveghea și a pedepsi: nașterea închisorii*, Traducere de Bogdan Ghiu (Pitești: Editura Paralela 45)

Foucault, Michel. 2006. *Cuvintele și lucrurile*, Traducere de Bogdan Ghiu și Mircea Vasilescu (București: Editura RAO International Publishing Company)

Foucault, Michel. 2008. *The birth of biopolitics. Lectures at the Collège de France, 1978–1979* (New York: Picador)

Haritaworn, Jin; Kuntsman, Adi; Posocco, Silvia (ed.). 2014. *Queer Necropolitics* (S.U.A., Canada: Routledge)

Liotard, Jean-François. 2003. *Condiția postmodernă*, Traducere de Ciprian Mihali (Cluj: Editura Idea Design & Print)

Mbembe, Achille. 2003. „Necropolitics”. *Public Culture*, Vol. 15, (Issue: 1), 11-40

Mbembe, Achille. 2019. *Necropolitics*, Traducere din limba franceză în limba engleză de Steven Corcoran (Durham and London: Duke University Press)

Montenegro, Marisela; Pujol, Joan; Posocco, Silvia. 2017. „Bordering, exclusions and necropolitics”. *Qualitative Research Journal*, Vol. 17, (Issue: 3), 142-154

Moore, Henrietta L. 2014. „Living in molecular times” în Blaagaard, Bolette, van der Tuin, Iris (ed.). *The subject of Rosi Braidotti: politics and concepts* (London, New York: Bloomsbury Academic): 47-55.

Quinan, Christine; Thiele, Kathrin. 2020. „Biopolitics, necropolitics, cosmopolitics – feminist and queer interventions: an introduction”. *Journal of Gender Studies*, Vol. 29, (Issue 1), 1-8